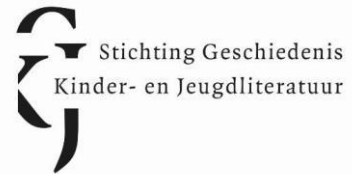

SGKJ-Nieuwsbrief 46

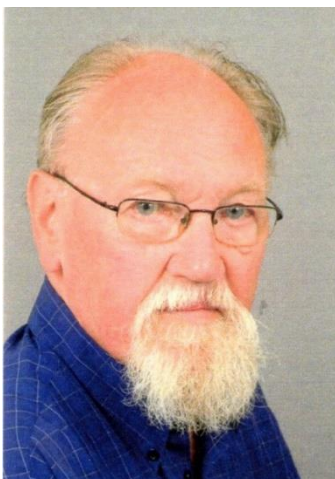
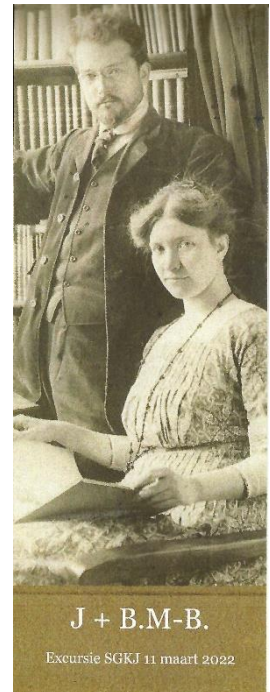
8 april 2022

Nieuws uit het SGKJ-bestuur

Het bestuur kijkt terug op een zeer geslaagde excursie naar Vlaardingen op 11 maart j.l. Erika Verloop en Ellen Boonstra van het archief in Vlaardingen gaven een interessant inkijkje in het leven en werk van het kunstenaarsechtpaar Middeligh-Bokhorst en lieten ons genieten van tal van voorbeelden van hun prachtige werk. Nogmaals dank voor de geweldige middag, Erika en Ellen, en natuurlijk ook voor de cadeautjes waarmee we naar huis gingen, waaronder een zeer fraaie boekenlegger.

Het was fijn dat tijdens deze middag vele SGKJ-vrienden naar Vlaardingen waren gekomen en dat er volop gelegenheid was om elkaar tijdens de koffie/thee en het drankje achteraf, te spreken. Zulke ontmoetingen worden als zeer waardevol ervaren.

Wat dat betreft kijken we ook uit naar de studiedag op donderdag 21 april in de Chocoladefabriek te Gouda. De voorbereiding van deze dag, waarbij jeugdpoëzie door de eeuwen heen het thema is, is in volle gang, en veel SGKJ-vrienden hebben zich al aangemeld. Overigens zijn ook andere belangstellenden van harte welkom. [Aanmelden](#) kan nog tot 19 april.

In Memoriam Sikke van der Weg (1937-2022)

'Ofskie nimme is mei tankbere hannen weemoedich meidrage al wat it wurdich is om net te ferjitten ...' / 'Afscheid nemen is met dankbare handen weemoedig meedragen al wat waard is om niet te vergeten...'
Dietrich Bonhoeffer

Op 2 maart j.l. om negen uur 's morgens begon Sikke, zoals zijn vrouw Jant van der Weg-Laverman, oud-voorzitter van de SGKJ, zo mooi omschreef, aan zijn laatste 'grote reis'. Hij was al een tijdje erg ziek en had dag en nacht verzorging nodig.

Ik leerde Sikke eind tachtiger jaren kennen toen ik een interview met Jant had. Sindsdien waren we vrienden en zagen we elkaar regelmatig. Op de achtergrond was hij altijd aanwezig als Jant en ik allerlei activiteiten organiseerden, zoals de studiedag over Nynke van Hichtum naar aanleiding van haar vijftigste sterfdag in 1989. Samen met Jant schreef hij *Hundert jier Nynke fan Hichtum*, een uitgave van de Stichting It Fryske Boek. En zo waren er meer activiteiten van de werkgroep Friese kinder- en jeugdliteratuur van het Landelijk Platform Kinder- en Jeugdliteratuur. Sikke was altijd bereid om mee te denken en ook om de handen uit de mouwen te steken.

Bijzonder was zijn bijdrage aan de organisatie van het congres voor auteurs/illustratoren in Leeuwarden ('Und Sprache ist der schönste Betrüger, den es gibt / En taal is de mooiste bedrieger die er bestaat' in 2003). We hebben vaak in Leeuwarden vergaderd en dat steeds gecombineerd met een gezellig etentje. En bijna altijd ging ik naar Amsterdam terug met een fles Friese Berenburg. Ook was ik op verjaardagen welkom en mocht dan zelfs in huize Van der Weg logeren. En wat een mooie herinneringen heb ik aan een boottocht door de Friese wateren, waarbij we ook beroemde

plekken van de Elfstedentocht aandeden. Of tijdens het eerder genoemde congres de boottocht door Leeuwarden met alle deelnemers. De reis naar het IBBY-congres in Macau in China was ook heel bijzonder. Sikke kon toen al niet meer al zo goed lopen, maar daar werd steeds een oplossing voor bedacht en als het nodig was waren er sterke handen om hem een stukje te dragen.

Wat kon Sikke trots op zijn vrouw zijn, zoals bij haar promotie in Tilburg en ook bij de uitreiking van de Friese Anjer van het Prins Bernhard Cultuurfonds Fryslân aan Jant in 2019. Sikke was erg bescheiden, maar altijd geïnteresseerd in het wel en wee van anderen. Uit alles bleek dat hij een zeer sociaalvoelend mens was, en dat ook tot uiting bracht in vele vrijwilligerswerk dat hij deed. 'Foar ús wie er in betrouber beaken yn it libben, dêr't wij altyd telâne koenen' lezen we op de rouwkaart. Bij de activiteiten van de SGKJ was Sikke ook vaak aanwezig als zijn gezondheid het toeliet. Bij het jubileum van de SGKJ in het openlucht museum in Arnhem had hij het erg naar zijn zin. Hij was de steun en toeverlaat van Jant bij veel activiteiten en daar hoorde onder meer het inpakken van tassen voor het congres in Leeuwarden bij, net als het vullen van enveloppen met het nieuwjaarsgeschenk van de SGKJ. We zullen Sikke erg missen en wensen Jant en de (klein)kinderen heel veel sterkte bij dit grote verlies.

Toin Duijx

Koninklijke onderscheiding Ans Veltman

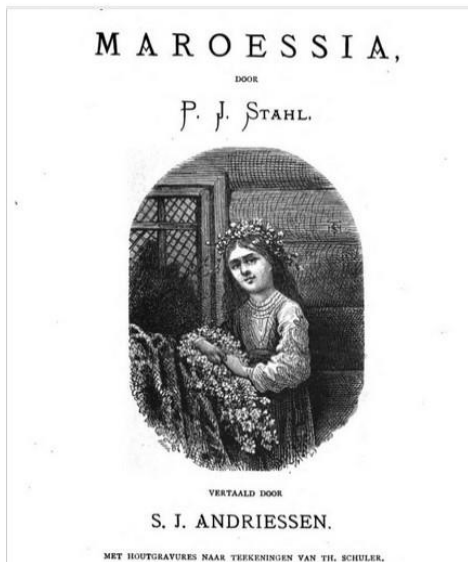
Mevrouw dr. A.J. Veltman-van den Bos (78) ontving op 7 maart 2022 de Koninklijke onderscheiding Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Voor haar werk als docent Nederlands, als begeleider van leerlingen met een taalachterstand en wat de SGKJ betreft vooral haar onderzoek naar Petronella

Moens, 'De Vriendin van 't Vaderland', het daaruit voortkomende proefschrift, haar werk als bestuurder van de Vereniging Petronella Moens, voor de [website](#) en het e-tijdschrift Moensiana.

Onze gelukwensen voor Ans, die zeer terecht een lintje kreeg!

Naar aanleiding van het nieuws

Een jeugdboek uit 1880 over een Oekraïense heldin, die op jonge leeftijd al meevocht tegen de Russen, laat zien dat de strijdvaardigheid van de Oekraïners al eeuwenlang bestaat. Zie de blog op de SGKJ-website over [Maroessia](#), een heldin uit Oekraïne in de negentiende eeuw. Of dit iconische personage nog steeds wordt gekend en vereerd in Oekraïne is onbekend.

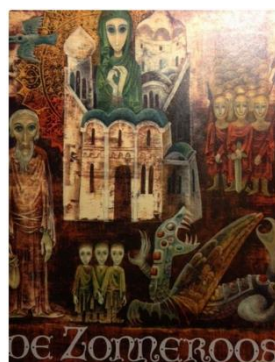
In het Centraal Bestand Kinderboeken zijn enkele titels te vinden met volksverhalen en sprookjes uit Oekraïne, uitgegeven door een Russische firma: de 'Uitgeverij voor Literatuur in Vreemde Talen' gevestigd in Moskou.

In 1956 en 1960 verschenen: [De want in de sneeuw](#) : een volkssprookje uit de Oekraïne, met illustraties van J. Ratsjow, en [De korenaar](#) : een oekraïens

sprookje met illustraties van J. Wasnetsow.

Andere uitgaven zijn: *Oekraïense verhalen* door Frans De Winne met illustraties van Maria Heylen, (Antwerpen, 1961) en *De zonneroos* : sprookjes uit de Oekraïne, vertaald en uit het Duits en bewerkt door

Marijke van Raephorst, met illustraties van Irmhild en Hilmar Proft (Kluwer, 1970).

Herdenkingsjaar Johan de Witt

350 jaar geleden werd Johan de Witt vermoord. De bundel [Johan de Witt en het Rampjaar](#) is speciaal samengesteld voor dit herdenkingsjaar. In de jeugdliteratuur zijn diverse boeken over Jan de Witt verschenen, zoals:

Het huisgezin van den Raadspensionaris, of Hoe de eerste stadhouderlooze regeering een einde nam door P.J. Andriessen (1864), *Schetsen uit het leven van Johan de Witt en Michiel Adriaansz. de Ruyter* door Mr. G.R. Voormeulen van Boekeren (1868), *De Prins en Johan de Witt, of Ons land in het tweede tijdperk der eerste stadhouderlooze regeering* door P.J. Andriessen (1881), *Uit bange dagen : tafereelen uit het jaar 1672* door P.H. Rom (1889).

Afbeelding uit: *Groote Nederlanders* door R.M. Borgeesius, Eerste Bundel, 1941.

Inname Den Briel

De Oekraïense president Zelenski verwees in zijn toespraak voor de Tweede kamer naar een gebeurtenis van 450 jaar geleden: de inname van Den Briel op 1 april 1572, het begin van het einde van de Spaanse overheersing, 'de dag dat Nederland opstond tegen de tirannie'. De website van het [Nationaal Archief](#) besteedt er aandacht aan. In de jeugdliteratuur zijn diverse publicaties aan deze gebeurtenis gewijd. Hier een detail van een centsprent: [De watergeuzen nemen Den Briel in](#). Verschenen bij D. Noothoven van Goor tussen 1857 en 1880.

Onderzoek

Er wordt momenteel veel gepubliceerd over onze koloniale geschiedenis. Recent verschenen: *Kolonialisme en racisme, een postkoloniale kroniek* door Jan Breman (Amsterdam University Press, 2021).

Maar is er ook al onderzoek gedaan naar de beschrijving van het koloniale denken in jeugdliteratuur? Hieronder enkele voorbeelden.

[Perceptie van het Zelf in de Indische jeugdliteratuur van S. Franke, 1931-1949](#) / Felix Bernet Kempers. Universiteit van Utrecht, 2021.

'In deze thesis is aan de hand van de Indische jeugdliteratuur van de hand van S. Franke de blik op het witte, Nederlandse Zelf gericht. Hoe beschrijft S. Franke de Nederlander vanuit de Javaanse protagonist, hoe laat hij de Ander op het Zelf reflecteren, hoe wordt de koloniale machthebber getoond aan de Nederlandse jeugd?'

[De koloniale herinnering](#) : het beeld van Nederlands-Indië als koloniale samenleving in Nederlandse kinderboeken, uitgebracht tussen 1920 en 2015 / door Lisa Aarsen. Universiteit van Amsterdam, 2019.

Een bijdrage 'aan het onderzoek naar de koloniale samenleving in Nederlands-Indië en haar weerklink in de (kinder)literatuur. Indische kinderboeken zijn niet alleen leuk om te lezen, maar leren ons ook hoe er voor een lange periode werd omgegaan met de oud-kolonie en hoe deze op verschillende manieren werd gerepresenteerd. In het huidige postkoloniale klimaat vereist het schrijven van een verhaal dat zich afspeelt in de Indische koloniale samenleving goed doordachte verhaallijnen en oog voor 'de andere kant'.'

Jeugdliteratuur als spiegel / S. Kingma. Radboud Universiteit, 2017.
'This article researches the influence of the historical discourse in which a book is written on the content of this book and the ideas that it extends. Historical children's books from three different time periods have been researched and then compared to answer this question. Four different aspects were explored in each of these periods: main characters, gender, orientalism and religion. The research shows that the discours definitely has an influence on the content of historical children's books. Throughout the different periods there was a distinct evolution discovered for all four aspects.'

Afbeelding uit: [Indisch prentenboek : 1. Bedienden en beroepen](#) door J. van der Heijden (1909)

Literatuur zonder leeftijd besteedde ook aandacht aan dit onderwerp: *Hoe politiek correct zijn Pippi, Kuifje en Babar?* : een studie vanuit een postkoloniaal perspectief / Anne Neutelaers. Jrg. 31 (2017), afl. 103 (Zomer 2017), pag. 107-129.

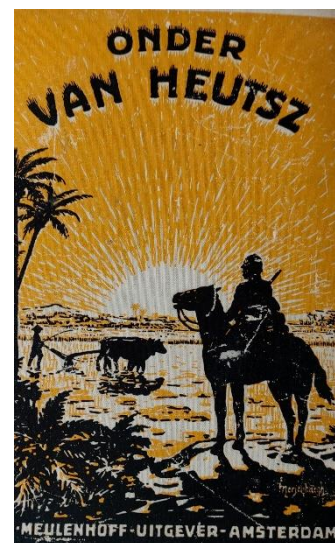
Dat het onderwerp leeft blijkt ook uit de tentoonstelling in het KinderBoekenHuis, zie hieronder.

Tentoonstellingen

In het Kinderboekenhuis in Winsum is tot en met 11 september 2022 een tentoonstelling te zien: '[Erfgoed der Koloniën in kinder- en jeugdboeken](#)', georganiseerd in het kader van de culturele manifestatie '[Bitterzoet Erfgoed](#)', waarbij in samenwerking met kerken, archieven en musea tentoonstellingen worden georganiseerd over het slavernijverleden van Groningen en de effecten op het heden.

De doorwerking van het Nederlandse slavernijverleden in Nederlandse kinder- en jeugdboeken vanaf 1770 tot heden is het thema waarmee het KinderBoekenHuis aan de slag gaat met een tentoonstelling, bijpassende lezingen, workshops, voorleesmomenten en educatieve activiteiten.

Boeken als: *De Wereld in*, een boek met tekeningen van Cornelis Jetses uit de serie van *Ot en Sien*; *Blond en Bruin*; *Pinkeltje*; *Onder van*

Heutsz en *Anansi de Spin* zijn slechts enkele van de boeken met verwijzingen naar ons gedeelde koloniale verleden die in de collectie van het KinderBoekenHuis aanwezig zijn.

In het Victoria & Albert Museum is tot 8 januari 2023 een tentoonstelling te zien over [Beatrix Potter: Drawn to Nature](#). Over het leven van Beatrix Potter als wetenschapper en conservator, en een speurtocht naar de plekken en de dieren die haar inspireerden voor haar meest geliefde karakters.

Internationale contacten

Op de website van BnF (Bibliothèque national de France) staat een overzicht van '[Littérature pour la jeunesse](#)', met abc-boeken (thematisch en chronologisch), kleurboeken, bouwplaten, dieren, klassieke verhalen, literaire sprookjes, personages van verschillende auteurs (o.a. Jules Verne en Sophie de Ségur) en veel jeugdtijdschriften. Een site om heerlijk in rond te neuzen; veel boeken zijn in hun geheel te bekijken.

Internet

Centraal Bestand Kinderboeken en Aanschaf-Informaties

Tot verbijstering van velen besloot NBD-Biblion plotseling te stoppen met de aanschaf-informaties voor bibliotheken. De uitgebreide beoordelingen van kinderboeken die vanaf de jaren zeventig van de vorige eeuw in het Centraal Bestand Kinderboeken zijn opgenomen zouden worden vervangen door teksten die door de computer worden samengesteld. Juist die aanschaf-informaties voor kinderboeken zijn van groot belang, niet alleen voor de aanschaf van bibliotheken, maar ook voor boekenkopers en onderzoekers. Een team van deskundige recensenten heeft jarenlang gezorgd voor verantwoorde informatie. Want er komt wat rommel op de markt onder het motto 'een kinderhand is gauw gevuld'. Een bijkomend voordeel van die teksten is, dat er in het CBK op woorden in kan worden gezocht, wat voor mensen die een boek uit hun jeugd of een specifieke afbeelding zoeken en ook voor onderzoekers een handig hulpmiddel is.

Of dit inderdaad gaat gebeuren is de vraag, want er is veel kritiek op dit plan gekomen.

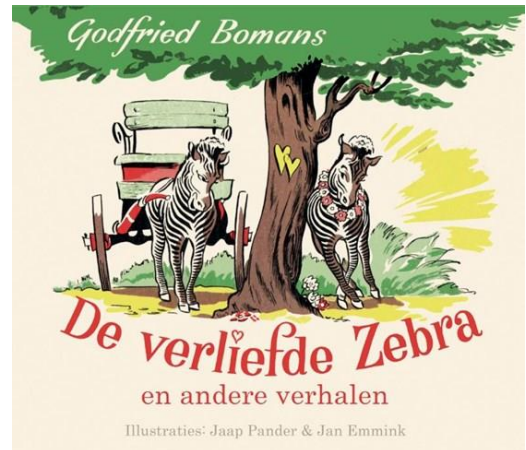
Bijzondere uitgaven

Godfried Bomans (1913-1971) overleed vijftig jaar geleden. In 2019 verscheen een bundel bij Van Oorschot getiteld *De brandmeester, het beste van Godfried Bomans*, een uitgave in 320 pagina's dundruk. Maar daar blijft het niet bij, er verschijnen ook nieuwe uitgaven van oude verhalen voor de jeugd!

De verliefde zebra en andere verhalen, een cassette met zes verhalen van Godfried Bomans. Hoogland & Van Klaveren, € 29,95.

Godfried Bomans (1913-1971) schreef zes kinderboeken in 1953 en 1954. Ze werden geïllustreerd door Jan Emmink en Jaap Pander en volgens de uitgever kun je aan het type tekeningen en het taalgebruik onmiddellijk zien dat deze verhalen 'van vroeger' zijn. 'Maar de nostalgie die de boekjes alleen al door hun omslagen opwekken, werkt aanstekelijk, en bovendien: een enigszins antieke uitmonstering is wel zo passend bij het genre van het sprookje, dat Bomans hier ogenschijnlijk uit de losse pols beoefent. (...) Autoriteiten worden in hun hemd gezet en ijdelheden ontmaskerd' (uit het voorwoord van Arjan Peters).

Naast het titelverhaal gaat het om *Het locomotiefje*, *Jan de Zebra*, *Het luie jongetje*, *De ijdele Engel* en *De ontevreden vis*. De eerste drie zijn geïllustreerd door Jan Emmink, de andere door Jaap Pander. Er moeten nog heel wat oude exemplaren te vinden zijn, want er zouden destijds dertigduizend exemplaren per boek zijn gedrukt.

De gierige koning /Godfried Bomans. Sunny Home, € 22,95.

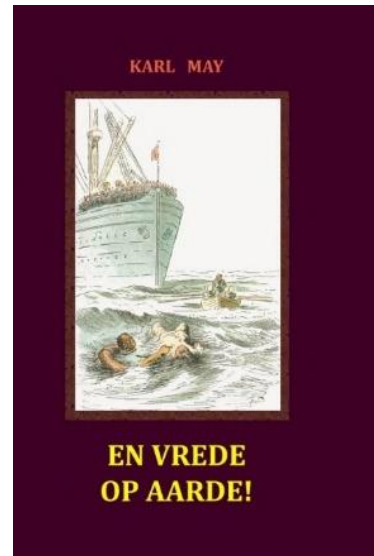
Een 'herontdekt' sprookje, uitgegeven met nieuwe illustraties van Thé Tjong-Khing. De hoofdrol is voor de dappere zoon van een slotenmaker, die na de dood van de gierige koning zelf koning wordt.

Het sprookje dateert uit 1935, en verscheen oorspronkelijk onvoltooid in *Werken II*. Onlangs werd een complete versie teruggevonden in de nalatenschap van Harry Prenen, illustrator en vriend van Bomans. Deze feestelijke uitgave werd op magnifieke wijze geïllustreerd door Thé Tjong-Khing. Het draait in dit verhaal om de moralistische boodschap, waarbij het goede zegeviert over het kwade.

Zeer actueel, want Wilma de Rek schrijft in De Volkskrant: 'Een sprookje van Bomans waarin de koning het soort einde krijgt dat

je Vladimir Poetin toewent.'

Nog een bijzondere uitgave (met een actuele titel): ***En vrede op aarde!*** door Karl May. Dit boek, oorspronkelijk verschenen in 1901, is nu voor het eerst in het Nederlands vertaald, dankzij de voortdurende inspanningen van de Karl May Vereniging om het gedachtengoed van Karl May onder de aandacht te brengen. In dit boek schrijft May over de internationale strafexpeditie tegen de zogeheten bokkersopstand in China (1899-1901). Hij ageert met literaire middelen tegen het westerse superioriteitsgevoel, kolonialisme en religieuze intolerantie. [Wikipedia](#) meldt dat uitgever Kürschner destijds een ander soort boek verwachtte, een verheerlijking van de overwinning van de geallieerde mogendheden. Hij was compleet verrast door de pacifistische inhoud, want doordat de auteur het verhaal in individuele leveringen afleverde, merkte de uitgever het "koekoeksei" niet onmiddellijk op. Hij eiste vervolgens een verandering die May weigerde.

Vrienden helpen vrienden

Afke Bergstra heeft een vraag. Het gaat om twee boekjes met gedichten. Het ene ging over poppen en het andere over een muizenfamilie. Titel en auteur zijn onbekend.

Eén van de gedichten in het muizenboekje had een regel:

'Altijd hinkelen met wat spek'.

Eén van de gedichten uit de versie met poppen begint zo:

*'Daar loopt de matroos met zijn neus in de wind,
aan zijn blauwe baret zit een wapperend lint
Hij gaat naar het huisje van Rozemarijn,
die klapt in haar handjes, kom binnen wat fijn,
dan drinken we koffie en poppetjes thee...'*

Weet iemand de titels van deze boekjes, van welke schrijver? Informatie graag naar de redactie en naar Afke Bergstra: bergstra@xs4all.nl.

Levente Erős, PhD student Neerlandistiek aan de Eötvös Loránd Universiteit te Boedapest is bezig met een promotieonderzoek over de representatie van de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust in de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur tussen 1945 en 2020. In het kader van dat onderzoek is Levente op zoek naar informatie over de auteur van het boek *Sannetje* (1946) door **Jan Post**. In Het CBK staat dat deze auteur nog meer boeken heeft geschreven, onder andere vier delen over *Lotje*. Dat klopt niet. Mocht u iets weten over de auteur van *Sannetje*, dan graag een mail naar de redactie. De werkgroep Kinderboeken Rotterdam is er inmiddels ook mee bezig, want het boek speelt zich af in oorlogstijd in Rotterdam.

Vakliteratuur

Spiegels voor de jeugd

Franse Tirannie. Het Rampjaar 1672 op school / door Nicoline van der Sijs en Arthur der Weduwen. Een becommentarieerde hertaling van de *Nieuwe Spiegel* (Waanders, april 2022), € 22,50.

Op de website van het Instituut voor Nederlandse taal heeft Nicolien van der Sijs naar aanleiding van de herdenking van Rampjaar 1672, driehonderdvijftig jaar geleden, een uitgebreid artikel geplaatst over [Spiegels voor de jeugd](#). Het stuk bestaat uit een gelegenheidswoordenboekje met onbekende woorden en uitdrukkingen uit de *Spiegels*.

Een van die spiegels is de *Nieuwe Spiegel der Jeught of Fransche tyrannye*, over 'de verschrikkelijke gruweldaden' die de Fransen in de Lage Landen tijdens het Rampjaar hadden gepleegd. Een eerdere soortgelijke uitgave: *Spiegel der jeught* uit 1614 liet zien hoe de Spanjaarden in Nederland tekeer waren gegaan. Veel later zag ook een Engelsche tyrannie (1781) het licht. Een populair genre dus, waarbij het de vraag is of deze spiegels nepnieuws bevatten of een beeld gaven van de werkelijkheid. De huidige gruwelen in Oekraïne laten zien dat in elke oorlog de menselijkheid het onderspit delft.

Theo Kurpershoek, een loflied op de zichtbare wereld. Waanders, 2021. € 24,95.

Kunstenaar en graficus Theo Kurpershoek (1914-1998) is vooral bekend als vormgever van de Salamander-reeks van uitgeverij Querido in de jaren '50 van de vorige eeuw. Hij illustreerde ook enkele kinderboeken, zoals *Paardebloemen : versjes* door Jac. van der Ster met prentjes van Theo Kurpershoek (1946) en *De muze en de dieren : een bloemlezing van verzen*, bijeengebracht door M. Vasalis, uitgegeven ter gelegenheid van de boekenweek 1954.

Het nieuwe nummer van [Phlizz](#), het online-tijdschrift van het Lewis Carroll Genootschap bevat artikelen over Carroll en drugs, curieuze uitgaven, de musical, een schilderij van Pat Andrea en meer.

SGKJ - www.hetoudekinderboek.nl - StichtingGKJ@gmail.com - www.facebook.com/stichtingGKJ/

Deze onregelmatig verschijnende *SGKJ-Nieuwsbrief* is een tussentijdse aanvulling op de *SGKJ-Berichten*. De *Nieuwsbrief* wordt verzorgd door Jeannette Kok en Aernout Borms. Opmerkingen over dit nummer en suggesties voor het komende nummer kunt u sturen naar jeannettekok@upcmail.nl

U heeft op een eerder moment aangegeven nieuws vanuit de SGKJ op prijs te stellen. Wilt u zich afmelden voor de Nieuwsbrief, stuur dan een mailtje naar: StichtingGKJ@gmail.com